

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 kwietnia 2016 r- znak (...) - Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł., po rozpatrzeniu wniosku z dnia 2 marca 2016 roku odmówił W. M. prawa do emerytury, ponieważ na dzień 1 stycznia 1999 roku nie ma wymaganego 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego. Na podstawie dowodów dołączonych do wniosku organ rentowy przyjął za udowodnione okresy nieskładkowe w wymiarze 1 roku 3 miesięcy i 28 dni oraz składkowe w wymiarze 22 lat i 5 miesięcy i 27 dni, tj. łącznie 23 lata 9 miesięcy i 25 dni. Nie uznano jako pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia od 13 września 1995 roku do 31 grudnia 1998 roku w (...) kiedy wnioskodawca pracował jako kierownik budowy. Organ rentowy uznał, że wnioskodawca udowodnił 11 lat i 9 miesięcy i 28 dni pracy w warunkach szczególnych. Nie zaliczył również wnioskodawcy do ogólnego stażu pracy w gospodarstwie rolnym ponieważ w okresie od 1 sierpnia 1969 roku do 20 września 1974 roku nie prowadził wspólnego gospodarstwa domowego z właścicielami ponieważ, zdaniem ZUS, wnioskodawca nie spełniała w tym okresie przesłanki bycia domownikiem i nie uzyskano potwierdzenia zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych w tym okresie.

/decyzja - k. 45 akt ZUS/

W dniu 9 czerwca 2016 roku W. M. złożył odwołanie od ww. decyzji, wnosząc o jej zmianę i przyznanie prawa do emerytury. Podniósł, że w spornym okresie pracował w gospodarstwie rolnym w Ś.. Wskazał także, że w trakcie zatrudnienia w firmie PHU (...) stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace w postaci kontroli jakości wykonywanych usług oraz dozór inżynieryjno – techniczny.

/odwołanie - k. 2- 8/

W odpowiedzi na odwołanie, która wpłynęła do Sądu w dniu 11 lipca 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wniósł o oddalenie odwołania, podtrzymując stanowisko przedstawione w zaskarżonej decyzji.

/odpowiedź na odwołanie - k. 22 – 23 /

Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca urodził się w dniu (...).

/wniosek o emeryturę - k. 1 akt ZUS/

W dniu 2 marca 2016 roku ubezpieczony złożył wniosek o emeryturę.

/wniosek o emeryturę - k. 1 plik I akt ZUS/

Nie jest członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego.

/wniosek o emeryturę – k. 2 akt ZUS/

Organ rentowy uznał za udowodniony przez wnioskodawcę ogólny staż ubezpieczeniowy w łącznym wymiarze 23 lat 9 miesięcy i 25 dni, w tym: 22 lata, 5 miesięcy i 27 dni okresów składkowych oraz 1 rok 3 miesiące i 28 dni okresów nieskładkowych.

/bezsporne/

Wnioskodawca w okresie od 1 sierpnia 1969 roku do 20 września 1974 roku pracował w gospodarstwie rolnym w Ś., które było własnością K. i S. D.. Państwo D. byli znajomymi rodziców wnioskodawcy. Rodzice odwołującego nie prowadzili gospodarstwa. Wnioskodawca mieszkał w K. przy ul. (...) ale większość czasu przebywał w gospodarstwie rolnym w Ś.. Ubezpieczony rzadko sypiał w domu. Zazwyczaj większość tygodnia jak również weekendy oraz wakacje i

ferie spędzał pracując w gospodarstwie rolnym. Wiązało się to z bardzo złymi warunkami mieszkaniowymi, jakie miała rodzina wnioskodawcy w K.. W gospodarstwie bywał co najmniej kilka razy w tygodniu. Spędzał tam każdą wolną chwilę.

/ zeznania wnioskodawcy protokół rozprawy z dnia 13 października 2016 r. k.31 odwrót – 32 w zw. z e- protokół rozprawy z dnia 23 marca 2017 r. 00:18:57 – 00:19:19 płyta CD k. 62, zeznania świadka J. M. protokół rozprawy z dnia 13 października 2016 r. k. 33 – 33 odwrót, zeznania świadka J. D. e- protokół rozprawy z dnia 10 stycznia 2017 r. 00:09:30 – 00:13:47 płyta CD k. 51, zeznania świadka L. D. e- protokół rozprawy z dnia 10 stycznia 2017 r. 00:19:46 – 00:22:35 płyta CD k. 51, /

Jednocześnie odwołujący uczył się w Policealnym Studium Zawodowym. Po szkole wnioskodawca pracował w przedmiotowym gospodarstwie rolnym. Robił wszystko co było potrzebne w gospodarstwie. Do obowiązków wnioskodawcy należało zajmowanie się obrządkiem zwierząt, gdyż w gospodarstwie była prowadzona hodowla zwierząt krów i świń, kur. Codziennie przyprowadzał krowy z pastwiska. Wnioskodawca pracował przy wykopkach, przy żniwach, wysiewach, zbierał kamienie z pola. Pomagał także ze swoim ojcem w budowie stodoły.

/ zeznania wnioskodawcy protokół rozprawy z dnia 13 października 2016 r. k.31 odwrót – 32 w zw. z e- protokół rozprawy z dnia 23 marca 2017 r. 00:18:57 – 00:19:19 płyta CD k. 62, zeznania świadka J. D. e- protokół rozprawy z dnia 10 stycznia 2017 r. 00:09:30 – 00:17:09 płyta CD k. 51, zeznania świadka L. D. e- protokół rozprawy z dnia 10 stycznia 2017 r. 00:19:46 – 00:25:52 płyta CD k. 51, zeznania świadka L. D. e- protokół rozprawy z dnia 10 stycznia 2017 r 00:22:35 – 00:25:52 płyta CD k. 51 /

Lekcje w szkole trwały do godziny około 13:00 - 13:30. Do gospodarstwa wnioskodawca dojeżdżał około godziny 15:00 – 15:30 i do godziny około 19:00 – 19:30 wykonywał swoje obowiązki w gospodarstwie.

/ zeznania wnioskodawcy protokół rozprawy z dnia 13 października 2016 r. k.31 odwrót – 32 w zw. z e- protokół rozprawy z dnia 23 marca 2017 r. 00:18:57 – 00:19:19 płyta CD k. 62, zeznania świadka J. M. protokół rozprawy z dnia 13 października 2016 r. k.33/.

Szkoła wnioskodawcy była położona w odległości około 7 – 8 km od przedmiotowego gospodarstwa rolnego i trasę powyzszą wnioskodawca odbywał rowerem.

/ zeznania wnioskodawcy protokół rozprawy z dnia 13 października 2016r k.31 odwrót – 32 w zw. z e- protokół rozprawy z dnia 23 marca 2017 r 00:18:57 – 00:19:19 płyta CD k. 62/.

W latach 1966 – 1975 S. D. figurował w ewidencji gruntów dla obrębu Ś. gm. K. jako władający nieruchomością położoną w obrębie Ś., gm. K. o powierzchni 5,79 ha.

/zaświadczenie Ewidencji Gruntów K. – k. 16/.

Wnioskodawca w czerwcu 1974 roku ukończył naukę w Policealnym Studium Zawodowym.

/kopia Dyplomu Ukończenia Policealnego Studium k. 14 /.

W dniu 23 grudnia 1976 roku wnioskodawca uzyskał tytuł wykwalifikowanego rolnika upraw polnych.

/ świadectwo k.38 akt ZUS/.

Praca w gospodarstwie rolnym wnioskodawcy zajmowała co najmniej od 3 do 5 godzin dziennie.

/zeznania świadka L. D. e-protokół z rozprawy z dnia 10 stycznia 2017 r. 00:29:37 – 00:32:10 , płyta CD – k. 51/.

Od 13 września 1995 roku do 30 listopada 2003 roku wnioskodawca był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w "D. – B." Spółce jawnej w Ł. jako kierownik budowy (przekazany następcy prawnemu na zasadzie porozumienia między zakładami z dniem 12 września 1995 roku).

/świadczenie pracy z 28.11.2003 r. – akta osobowe wnioskodawcy – koperta k.41, pisma B-1, B-2 akta osobowe koperta k. 41 /

Firma zajmowała się remontami budynków, pracami wykończeniowymi, także w zakresie zabudów. Były to przykładowo prace na Uniwersytecie (...), w Szpitalu im. (...). W przypadku prac remontowych w kamienicach na ul. (...) była także brygada sztukatorska. Wnioskodawca zajmował się nadzorowaniem prac wszystkich brygad. Podlegali mu murarze, cieśle, malarze, stolarze, posadzkarze, glazurnicy, których prace nadzorował. Średnio było to od 20 do 50 pracowników. Wnioskodawca zajmował się rozdzielaniem im pracy, przeprowadzał szkolenia BHP. Prace były prowadzone zarówno na zewnątrz jak i wewnątrz budynków. Podlegali mu pracownicy zatrudnieni na w/w stanowiskach pracy, np. malarze, którzy zajmowali się elewacjami budynków. Kontrolował również pracowników zajmujących się budową rusztowań. Wnioskodawca zlecał czynności budowlane pracownikom, których nadzorował polegające na otynkowaniu ścian, wykonaniu podwieszenia sufitu.

Wnioskodawca zajmował się również sprawami urzędowymi. Prowadził dziennik budowy. Zamawiał materiały dla pracowników na budowę, kontrolował czas ich pracy. Elektrycy i dekarze nie podlegali wnioskodawcy pracowali dla firmy podwykonawczej, zewnętrznej.

/zeznania wnioskodawcy protokół rozprawy z dnia 13 października 2016 r. k. 32 – 32 odwrót w zw. z e- protokół rozprawy z dnia 23 marca 2017 r. 00:18:57 – 00:19:19 płyta CD k. 62, zeznania świadka J. M. e- protokół rozprawy z dnia 13 października 2016 r. k. 33 odwrót – 34 , zeznania świadka W. W. e- protokół rozprawy z dnia 10 stycznia 2017 r. 00:32:10 – 00:40:34 płyta CD k. 51, zeznania świadka G. G. e- protokół rozprawy z dnia z dnia 10 stycznia 2017 r. 00:41:22 – 00:49:35 płyta CD k. 51, zeznania świadka B. S. e- protokół rozprawy z dnia 23 marca 2017 r. 00:04:26 – 00:14:14 płyta CD k. 62 /.

Zakład pracy wydał ubezpieczonemu świadectwo pracy w warunkach szczególnych, w którym stwierdzono, iż w okresie od 13 września 1995 roku do 7 lutego 2011 roku był zatrudniony w (...) H. G. W. (...) Spółce Jawnej w Ł. i w tym samym czasie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace związane z kontrolą jakości wykonywanych usług oraz nadzorem inżynieryjno-technicznym, na stanowisku kierownika wymienionym w wykazie A, dziale XIV, poz. 24 stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

/świadczenie pracy w warunkach szczególnych k.35 akt ZUS/

Przy ustalaniu stanu faktycznego Sąd nie dał wiary zeznaniom wnioskodawcy w części w jakiej wskazywał, że kontrolował pracę dekarzy, gdy z zeznań świadka B. S. jak i samego wnioskodawcy wynika, że dekarze pracowali dla firmy podwykonawczej i wnioskodawca nie mógł bezpośrednio kontrolować ich pracy.

Sąd nie dał wiary dokumentowi w postaci świadectwa pracy w warunkach szczególnych, gdy w ocenie Sądu z zeznań świadków i wnioskodawcy wynika, że W. M. w spornym okresie nie wykonywał prac w warunkach szczególnych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie .

Zgodnie z treścią art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016 roku, poz.887 – j.t. ze zm.) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz

2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Stosownie do treści art. 184 ust. 2 ww. ustawy, emerytura, o której mowa w ust.1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Prawo do emerytury na podstawie art. 184 ww. ustawy przysługuje ubezpieczonemu, który na dzień wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 roku) spełnił określone w niej wymogi stażowe, a po tej dacie osiągnął wymagany wiek, niezależnie od tego czy w chwili osiągnięcia tego wieku wykonywał pracę w szczególnych warunkach, czy wykonywał inną pracę i czy pozostawał w zatrudnieniu.

Zgodnie z art. 27 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 roku przysługuje emerytura, jeżeli spełnili łącznie następujące warunki: osiągnęli wiek emerytalny wynoszący co najmniej 65 lat (dla mężczyzn), oraz mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 25 lat (dla mężczyzn).

W przedmiotowym stanie faktycznym nie budzi wątpliwości fakt, iż wnioskodawca spełnia przesłanki ustawowe, co do wieku (ukończył 60 lat w dniu 1 lipca 2013 roku) oraz nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego. W ocenie Sądu - wbrew stanowisku organu rentowego - wnioskodawca spełnia warunek, co do posiadania minimalnego wymiaru okresów ubezpieczeniowych, które uprawniałyby go do świadczenia emerytalnego.

W niniejszej sprawie Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyjął za udokumentowany, na dzień 1 stycznia 1999 roku, ogólny staż ubezpieczeniowy wnioskodawcy, w wymiarze 23 lat, 9 miesięcy i 25 dni. Wnioskodawca w niniejszym postępowaniu wnosił o zaliczenie do ogólnego stażu pracy okresu pracy w gospodarstwie rolnym w okresie od 1 sierpnia 1969 roku do 20 września 1974 roku.

W sprawach zaliczenia pracy w gospodarstwie rolnym zastosowanie ma art. 10 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zgodnie z art. 10 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również następujące okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe:

- 1) okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki,
- 2) przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia,
- 3) przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia,

- jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Na mocy art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. „o ubezpieczeniu społecznym rolników” (t.j. Dz.U.2013.1403) ilekroć w ustawie jest mowa o: domowniku - rozumie się osobę bliską rolnikowi, która:

- a) ukończyła 16 lat,
- b) pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie,
- c) stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy;

Analiza treści tego przepisu wskazuje, iż do uznania osoby za domownika konieczne jest aby osoba ta była m. in. bliska rolnikowi. Przepis nie precyzuje jednak charakteru tej więzi. Oczywistym jest, że mogą to być więzy pokrewieństwa lub

powinowactwa. Gdyby jednak ustawodawca zamierzał w ten sposób ograniczyć krąg osób zainteresowanych wyraziłby to w sposób jednoznaczny. Sformułowanie „osoba bliska” wskazuje, iż może to być także inna osoba związana z rolnikiem, chyba, że przepis przewiduje inną podstawę podlegania ubezpieczeniu np. małżonek rolnika. Może to być także osoba zaprzyjaźniona z rolnikiem. Osobą taką może być zatem także dziecko osób zaprzyjaźnionych, jak to ma miejsce w niniejszej sprawie. Z ustaleń sądu wynika bowiem, iż wnioskodawca był synem znajomych S. i K. D..

Wnioskodawca spełnił zatem wszystkie przesłanki do uznania go za domownika rolnika, a zatem okres jego pracy w gospodarstwie rolnym może zostać zaliczony jako okres uzupełniający o ile praca wykonywana była w warunkach przewidzianych w art. 10 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Podobnie orzekł Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 kwietnia 1998 r. w sprawie II UKN 3/98, zgodnie z którym domownikiem w rozumieniu ustawy z 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników jest osoba bliska rolnikowi, która ukończyła 16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego, albo w bliskim sąsiedztwie, oraz pracuje w tym gospodarstwie stale, w wymiarze czasu stosownym do prawidłowego funkcjonowania tego gospodarstwa, zgodnie z jego strukturą, przy uwzględnieniu jego obszaru oraz ilości pracujących w nim osób i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy. Osoba zatrudniona w pełnym wymiarze czasu poza rolnictwem nie jest domownikiem w tym znaczeniu nawet wówczas, gdy mieszka w gospodarstwie rolnym rodziców i pomaga im w prowadzeniu tego gospodarstwa.(LEX nr 1427356)

Przypomnienia w tym miejscu wymaga także utrwalony w orzecznictwie pogląd, że o stałości pracy domownika w gospodarstwie rolnym decyduje zachowanie gotowości do świadczenia jej na rzecz gospodarstwa osoby bliskiej w wymiarze czasu stosownym do zakładanego przez rolnika prawidłowego jego funkcjonowania z uzupełnieniem, że wymiar tego czasu powinien sięgać co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy /por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2011 r. sygn. II UK 305/10, opubl. LEX nr 852557/. Oznacza to, że okres pracy w gospodarstwie rolnym podlega uwzględnieniu także wówczas, gdy praca faktycznie nie była codziennie wykonywana, lecz wnioskodawca gotów był tę pracę codziennie wykonywać w wymiarze co najmniej 4 godzin dziennie, tj. był dyspozycyjny w tym zakresie. Do uwzględnienia, przy ustalaniu prawa do emerytury, przypadającego przed 1 stycznia 1983 r. okresu pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, na zasadach określonych w art. 10 ust. 1 ustawy, wystarczającym jest przy tym wykazanie przez ubezpieczonego jedynie faktu pracy w gospodarstwie rolnym. Przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 nie zawiera żadnych innych warunków; w szczególności nie uzależnia możliwości zaliczenia takiego okresu od potwierdzenia opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników przez rolnika, w którego gospodarstwie rolnym była świadczona praca /por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach dnia z dnia 16 kwietnia 2009 r. sygn. III AUa 5187/08, opubl: Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Katowicach rok 2010, Nr 1, poz. 4/.

W orzecznictwie wskazywano również, iż za stałą pracę w gospodarstwie rolnym nie można uznać jedynie doraźnej pomocy w wykonywaniu typowych obowiązków domowych, zwyczajowo wymaganych od dzieci, jako członków rodziny rolnika (por. wyrok Sądu Najwyższego z 10 maja 2000 r., II UKN 535/99, opubl: Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych rok 2001, Nr 21, poz. 650).

Przenosząc powyższe uwagi na grunt rozpoznawanej sprawy Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy dał podstawę do zaliczenia spornego okresu od 1 sierpnia 1969 roku do 20 września 1974 roku jako pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym w rozumieniu art. 10 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wnioskodawca przebywając w spornym okresie w gospodarstwie rolnym spełniał kryteria „domownika” w z art. 6 pkt 2 ustawy o u.s.r. Czynności wykonywane w spornym okresie czasu przez wnioskodawcę w ramach pomocy w prowadzeniu gospodarstwa rolnego miały cechę stałości – były one wykonywane codziennie przez cały sporny okres. Wskazać tutaj należy, że skutkiem jego pracy we wskazanym okresie w gospodarstwie rolnym była możliwość uzyskania przez wnioskodawcę w grudniu 1976 roku świadectwa potwierdzającego tytuł wykwalifikowanego rolnika upraw polnych.

Zgromadzony materiał dowodowy w postaci zeznań świadków oraz zeznań wnioskodawcy dał również podstawę do uznania, że wnioskodawca pracował lub był gotów do pracy w przedmiotowym gospodarstwie rolnym w wymiarze co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy. Jak bowiem ustalił Sąd w toku postępowania

dowodowego wnioskodawca robił wszystko co było potrzebne w gospodarstwie. Do obowiązków wnioskodawcy należało zajmowanie się obrządkiem zwierząt. Codziennie przyprawdzał krowy z pastwiska. Wnioskodawca pracował przy wykopkach, przy żniwach, wysiewach. Spędzał tam każdą wolną chwilę. Pracował w każdy weekend, wakacje i ferie oraz przez większość dni w tygodniu. Zazwyczaj także nocował w tym gospodarstwie.

W tym stanie rzeczy, w oparciu o poczynione ustalenia i obowiązujące przepisy prawa, Sąd Okręgowy uznał, że skarżący po uwzględnieniu spornego okresu od 1 sierpnia 1969 roku do 20 września 1974 roku legitymuje się stażem okresów ubezpieczeniowych przewyższającym 25 lat.

W dalszym toku wyводу Sąd odniesie się do drugiej kwestionowanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przesłanki nabycia przez wnioskodawcę prawa do emerytury w obniżonym wieku, tj. pracy wykonywanej przez niego w okresie jego zatrudnienia w spółce (...), - B.” jako pracy w warunkach szczególnych.

Definicja ustawowa „pracy w szczególnych warunkach” została zawarta w art. 32 ust. 2 ww. ustawy o emeryturach i rentach. Zgodnie z tym przepisem, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Stosownie do treści art. 32 ust. 4 ww. ustawy wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1 rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki na podstawie którym osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Za dotychczasowe przepisy (w rozumieniu art. 32 ust. 4 ww. ustawy) należy uważać przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43), ale wyłącznie w zakresie regulowanym przez ww. ustawę o emeryturach i rentach, a więc co do wieku emerytalnego, rodzaju prac lub stanowisk oraz warunków, na jakich osobom wykonującym prace określone w ust.2 i ust.3 art. 32 tej ustawy przysługuje prawo do emerytury (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2002 roku, III ZP 30/01, OSNAP 2002/10/243 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2009 roku, II UK 31/09, Lex nr 559949). Pracę taką pracownik musi wykonywać stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku (§ 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze), aby nabyć prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym.

Według treści § 3 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.) za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany dalej „wymaganym okresem zatrudniania” uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia. Pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn;
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Powołany wykaz wskazuje wszystkie te prace w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego.

W świetle § 2 ust. 1 tegoż rozporządzenia oraz zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przy czym powyższe okoliczności pracownik jest obowiązany udowodnić (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 1997 r. II UKN 417/97 – (...) i US (...) i wyrok Sądu Najwyższego z 15 listopada 2000 r. II UKN 39/00 Prok. i Prawo (...)).

Prawo do emerytury przewidziane w art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej ma charakter wyjątkowy, jest odstępstwem od ogólnej reguły dotyczącej warunków przechodzenia na emeryturę, a zatem właściwe przepisy muszą być wykładane w sposób ścisły. Niedopuszczalna jest wykładnia rozszerzająca, prowadząca w konsekwencji do wypaczenia idei, że emerytura w wieku wcześniejszym jest wynikiem pracy w obciążających dla zdrowia warunkach. Wykonywanie pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy oznacza, że pracownik nie ma powierzonych innych obowiązków jak tylko te, które dotyczą pracy w szczególnych warunkach. Istotnym warunkiem przyznania świadczenia z tytułu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach jest stwierdzenie w ramach pełnego wymiaru czasu pracy oddziaływania szkodliwych warunków na organizm pracownika. R. legis instytucji przewidzianej w art. 32 ww. ustawy o emeryturach i rentach z FUS opiera się na założeniu, że praca wykonywana w szczególnych warunkach przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też osoba wykonująca taką pracę ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni.

Środkiem dowodowym stwierdzającym okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest - w myśl § 2 ust. 2 - świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach wystawione według określonego wzoru lub świadectwo pracy, w którym zakład pracy stwierdza charakter i stanowisko pracy w poszczególnych okresach oraz inne okoliczności, od których jest uzależnione przyznanie emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach. Regulacja § 2, statuująca ograniczenia dowodowe i obowiązująca w postępowaniu przed organem rentowym, nie ma zastosowania w postępowaniu odwoławczym przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych. W konsekwencji okoliczność i okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach sąd uprawniony jest ustalać także innymi środkami dowodowymi niż dowód z zaświadczenia zakładu pracy, w tym nawet zeznaniami świadków (uchwała Sądu Najwyższego z 27 maja 1985 roku, III UZP 5/85, Lex 14635, uchwała Sądu Najwyższego z 10 marca 1984 roku III UZP 6/84, Lex 14625; wyrok Sądu Najwyższego z 30 marca 2000 r. II UKN 446/99, Lex 48778). Zaliczenie nieudokumentowanych okresów składkowych do uprawnień oraz wzrostu świadczeń emerytalno-rentowych wymaga dowodów niebudzących wątpliwości, spójnych i precyzyjnych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1998 roku, II UKN 440/97, Lex 34199). W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyłączone jest, stosownie do treści art. 473 §1 k.p.c., zastosowanie przepisów ograniczających dopuszczalność dowodów ze świadków i przesłuchania stron (art. 246 i 247 k.p.c.). W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych dopuszczalne jest wykazywanie wszelkimi dowodami okoliczności od których zależą uprawnienia do świadczeń, z ubezpieczenia społecznego, także gdy z dokumentów wynika co innego. W orzecznictwie (wyroki Sądów Apelacyjnych: w S. z dnia 20 września 2012 roku, III AUa 374/12 Lex 1223476, w Ł. z dnia 3 kwietnia 2013 roku, III AUa 1267/12 - Lex 1312036, w B. z dnia 17 kwietnia 2013 roku, III AUa 10430/12 - Lex 1314677) przyjmuje się, że „dowód tylko z zeznań świadków, z uwagi na szczególnie i wyjątkowy charakter prawa do emerytury w obniżonym wieku, nie może przesądzać o wykonywaniu pracy w szczególnych warunkach, zwłaszcza, gdy fakty wynikające z zeznań świadków nie znajdują potwierdzenia w dokumentacji pracowniczej. Inaczej mówiąc moc dowodowa zeznań świadków, jest tak niska, że dowody z zeznań świadków nie spełniają wymogu dowodów pewnych, jednoznacznych i precyzyjnych. Z tej zatem przyczyny na takich dowodach nie można oprzeć orzeczenia pozytywnego dla strony.” W tej kategorii spraw podkreśla się, że same zeznania świadków czy ubezpieczonego, gdy nie znajdują potwierdzenia w dokumentach pracowniczych, nie stanowią miarodajnego dowodu pracy w szczególnych warunkach.

Podkreślenia wymaga, że o uprawnieniach pracownika do emerytury na warunkach przewidzianych w rozporządzeniu decyduje łączne spełnienie określonych w nim przesłanek. Nie jest przy tym wystarczające do uznania wykonywanej pracy za pracę w szczególnych warunkach samo tylko przekonanie pracownika, że praca ma taki charakter. Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy (rzeczywiście wykonywanych zadań pracowniczych). Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. /por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2001 r., sygn. II UKN 598/00, opubl. OSNP 2003/17/419; por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2009 r. sygn. I PK 194/08, opubl. OSNP 2010/23-24/281/. Nie jest natomiast dopuszczalne uwzględnianie przy ustalaniu okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym

charakterze pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika, przez co tak zatrudniony nie spełniał koniecznego warunku dla uzyskania wcześniejszych uprawnień emerytalnych, jakim było stałe wykonywanie pracy szkodliwej w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na zajmowanym stanowisku pracy /por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2008 r. sygn. II UK 306/07, opubl. OSNP 2009/21-22/290/.

Należy również wskazać, że świadectwo pracy w warunkach szczególnych wydane pracownikowi przez pracodawcę z zachowaniem warunków przewidzianych normą § 2 ww. rozporządzenia stanowi domniemanie i podstawę do przyjęcia, iż okres pracy w nim podany jest okresem pracy w warunkach szczególnych. Samo jednakże posiadanie świadectwa pracy potwierdzającego wykonywanie zatrudnienia w warunkach szczególnych organu rentowego nie wiąże i nie przesądza automatycznie o przyznaniu świadczenia emerytalnego na podstawie art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach w postępowaniu sądowym traktuje się jako dokument prywatny w rozumieniu art. 245 k.p.c., który stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Dokument taki może być więc weryfikowany pod kątem prawdziwości wskazanych w nim faktów (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4 listopada 2008 roku sygn. III AUa 3113/08, Lex nr 552003; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 30 listopada 2006 roku sygn. III AUa 466/06, opubl: Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Katowicach rok 2007, Nr 3, poz. 8; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 24 września 2008 roku sygn. III AUa 795/08, opubl: Orzecznictwo Sądów Apelacji B. rok 2008, Nr 4, str. 60). Sąd nie jest zatem w żaden sposób związany oceną charakteru zatrudnienia pracownika dokonaną przez pracodawcę w wystawionym pracownikowi świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Ma ono służyć jedynie celom dowodowym. Dokument ten podlega co do swojej wiarygodności i mocy dowodowej takiej samej ocenie, jak każdy inny dowód (art. 233 § 1 k.p.c.) – vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 kwietnia 2009 r., sygn. I UK 316/08, LEX nr 707858, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2011r., sygn. akt III UK 213/10, LEX nr 950436).

W przedmiotowym stanie faktycznym, w ocenie Sądu Okręgowego wnioskodawca nie spełnia warunku posiadania 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Na okoliczność pracy wykonywanej przez wnioskodawcę w szczególnych warunkach dopuścił dowód z zeznań świadków i z przesłuchania wnioskodawcy.

Analiza treści wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. wskazuje, iż do prac w warunkach szczególnych należy wymieniona w dziale XIV (zatytułowanym „Prace różne”) pod poz. 24 „kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie”.

Ponieważ wnioskodawca wyrażał pogląd, że wykonywane przez niego w spornym okresie zatrudnienia prace winny być zakwalifikowane jako prace z działu XIV, pkt 24 wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., to jest jako „dozór inżynieryjno – techniczny na oddziałach i wydziałach, wydziałach których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie”, Sąd na okoliczność prac wykonywanych przez wnioskodawcę dopuścił dowód z zeznań zgłoszonych świadków, oraz z dokumentacji pracowniczej zawartej w aktach osobowych wnioskodawcy.

Zdaniem sądu, do zaliczenia pracy na stanowisku kierowniczym, związanym z nadzorem nad innymi pracownikami i procesem produkcji, do pracy w warunkach szczególnych konieczne jest aby dozór dotyczył wyłącznie oddziałów, na których jako podstawie wykonywane są prace w warunkach szczególnych, aby praca ta była świadczona w pełnym wymiarze czasu pracy oraz aby nadzór był nadzorem bezpośrednim. Bezpośredniość oznacza nadzór nad pracownikami produkcji bez ogniów pośrednich takich jak mistrzowie czy brygadziści i w warunkach stanowiących narażenie na czynniki szkodliwe. Podobne stanowisko wyrażał zarówno Sąd Najwyższy jak i Sądy Apelacyjne np. w wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2009 r. II UK 31/09 - LEX nr 559949) czy w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2011 r. III UK 17/11 (LEX nr 1110998).

W postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r. II UK 297/11 sąd stwierdził, że „praca polegająca na kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozoru inżynieryjno-technicznym może być uznana za pracę w szczególnych warunkach, jeżeli pracownik stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, obowiązującym na danym stanowisku pracy sprawował taką kontrolę lub dozór na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie A rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).” (LEX nr 1214582).

W wyroku z dnia 5 czerwca 2007 r. I UK 376/06 Sąd Najwyższy wskazał, że „zatrudnienie ubezpieczonego na stanowisku kierownika kilku oczyszczalni ścieków, które nie ograniczało się do sprawowania stale i w pełnym wymiarze czasu pracy dozoru nad pracownikami świadczącymi pracę w szczególnych warunkach, ale polegało na wykonywaniu także innych, licznych czynności kierowniczych, nie stanowi wykonywania pracy w szczególnych warunkach dla potrzeb nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym.” (OSNP 2008/13-14/203). Natomiast w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2009 r. I UK 24/09 wskazano, iż „nie jest uzasadnione zaliczanie do prac szkodliwych w "energetyce", w rozumieniu rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), wszystkich prac związanych z montowaniem oraz eksploatacją wszelkich instalacji i urządzeń elektrycznych. Nie każdy pracownik, który sprawuje dozór inżynieryjno-techniczny na wydziałach (oddziałach), na których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie, zalicza się do osób pracujących w szczególnych warunkach w rozumieniu rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), ale ten dla którego ta praca (dozór) jest stała i w pełnym wymiarze....” (LEX nr 518067).

Natomiast Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 23 sierpnia 2012 r. III AUa 366/12 orzekł, że „czynności ogólnie pojętego nadzoru lub kontroli w procesie produkcji wykonywanej w wydziałach i oddziałach, w których zatrudnieni są pracownicy wykonujący pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, objęte poz. 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), to te czynności, które wykonywane są w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki, a więc polegające na bezpośrednim nadzorze i bezpośredniej kontroli procesu pracy na stanowiskach pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Jeśli zatem czynności te wykonywane są w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na stanowisku pracy związanym z kontrolą międzyoperacyjną, kontrolą jakości produkcji i usług oraz dozorem inżynieryjno-technicznym, to okres wykonywania tej pracy jest okresem pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu...” (LEX nr 1217674).

Reasumując i odnosząc cytowane orzecznictwo do stanu faktycznego ustalonego w niniejszej sprawie wskazać należy, iż aby można wskazać okres zatrudnienia wnioskodawcy na stanowisku kierownika budowy, zaliczyć do pracy w szczególnych warunkach musiałby on nadzorować wyłącznie lub prawie wyłącznie pracowników, których praca wykonywana była w szczególnych warunkach. Tymczasem wnioskodawcy pracownicy tacy w ogóle nie podlegali. Do pracy w warunkach szczególnych nie zalicza się bowiem co do zasady ani pracy malarzy (chyba, że na wysokościach), tynkarzy, glazurników, stolarzy czy posadzkarzy.

Nie zostały one bowiem wymienione w Dziale V w wykazie A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku i wskazanym pomocniczo zarządzeniu Nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 roku, w Dziale V „W budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych”. Firma (...), w której pracowali murarze, cieśle, malarze, stolarze, posadzkarze, glazurnicy i których to prace wnioskodawca nadzorował zajmowała się bowiem wykonywaniem prac budowlanych i wykończeniowych. Wnioskodawca kontrolując pracę zwykłych pracowników budowlanych wykonujących prace wykończeniowe nie przebywał stale w środowisku, w którym wykonywane są prace w warunkach szczególnych.

Wypada również przypomnieć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego, dotyczącym prac w warunkach szczególnych, w odniesieniu do osób wykonujących czynności kontrolne, podkreśla się, że łącznikiem jest narażenie ubezpieczonego na czynniki istniejące na stanowiskach pracy podwładnych zatrudnianych w szczególnych warunkach (wyrok z dnia 4 listopada 2008 r., sygn. I UK 111/08). W niniejszej sprawie wnioskodawca nie był narażony na czynniki szkodliwe z uwagi na to, że pracownicy, których prace wnioskodawca nadzorował nie wykonywali prac w warunkach szczególnych.

Należy także podnieść, że wnioskodawca w spornym okresie zajmował się również dokumentacją pracowniczą, sprawami urzędowymi, zamawianiem materiałów dla pracowników, co dodatkowo świadczy o tym, że nie mógł pracować w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy nawet gdyby teoretycznie przyjąć, że pracownicy którzy mu podlegali i których pracę nadzorował pracowali w warunkach szczególnych określonych w poz. 24 Działu XIV w/w rozporządzenia co w niniejszej sprawie nie miało miejsca.

Reasumując, w ocenie Sądu, w przedmiotowej sprawie z zebranego materiału dowodowego wynika jasno, iż wnioskodawca w spornym okresie nie wykonywał stale, a więc w sposób ciągły w ramach obowiązującego go pełnego wymiaru czasu pracy czynności określonych w dziale XIV poz. 24 wykazu A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.) określającego prace w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego bowiem pracownicy, których prace wnioskodawca nadzorował jako kierownik budowy nie wykonywali prac w warunkach szczególnych i skoro tak to praca wnioskodawcy nie może podlegać zaliczeniu do prac wykonywanych w warunkach szczególnych.

Biorąc pod uwagę powołane przepisy stwierdzić należy, że pomimo iż wnioskodawca spełnił pozostałe przesłanki do przyznania emerytury, a mianowicie: wieku – na dzień złożenia wniosku o emeryturę ukończył 60 rok życia, posiadania co najmniej 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego oraz nie bycia członkiem otwartego funduszu emerytalnego, ze względu na nieprzepracowanie wymaganego ustawowo okresu 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze emerytura wnioskodawcy nie przysługuje.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

ZARZĄDZENIE

odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi wnioskodawcy.

D.D-Z.(popr w znacz. części)